

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

VEZİRKÖPRÜ MESLEK YÜKSEKOKULU

Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü

Çocuk Gelişimi Programı

Çocukta Oyun Gelişimi

Oyunun Özellikleri

2. Hafta

özenilen üniversite

1 Oyunun Özellikleri

Oyunda bazı kurallar ve özellikler bulunur. Oyunu ilginç ve önemli yapan da bu kurallar ve özelliklerdir. Oyunun başlıca özellikleri şöyle sıralanabilir:

- **Oyun, görüldüğünden çok daha karmaşık bir olgudur:** Oyunu dışarıdan izleyen bireyler ile oyunu oynayan bireylerin oyunu anlaması, izlemesi ve yorumlaması arasında fark vardır. Özellikle de çocuk oyunları, dışarıdan bakıldığında oldukça basit, hatta gülünebilecek yapıda görülebilirken, oyunu oynayan çocuklar için çok büyük ve derin anlamlar, karmaşık yapılar içermektedir.

- **Oyun, içten güdümlü bir olgudur, dışarıdan yönlendirilen bir etkinlik değildir:** Eğitimci Froebel, çocuğun içten güdümlü olduğunu ve yetişkinlerin onu oyuna teşvik etmesinin gereği olmadığını düşünür. Yetişkinin bu müdahalesi oyunun doğallığını bozup çocuğun davranışını olumsuz etkilemektedir. Oyuna katılmak da oyundan ayrılmak da özgürlük sınırı içerisindeydir. Kimse herhangi bir oyuna zorla dahil edilemez, oyunu zorla sürdürmesi istenemez.

- **Oyun esnek bir olgudur:** Bazı oyunların önceden belirlenmiş kuralları ve zaman sınırları vardır. Oyun içinde kurallar değiştirilebilir fakat oyunu oynayanların bunu kabul etme ve bunlara uyma gerekliliği vardır. Çoğu oyun ise, organize (düzenlenmiş etkinlikler dizisi) değildir; doğaçlama (kendiliğinden) gelişme gösterir ve katı kurallara bağlı değildir.

- **Oyunda amaçtan ziyade süreç daha önemlidir:** Çocuğun ne yaptığı, nasıl yaptığı hakkında bilgi verir. Oyun yarışmalı bir oyun bile olsa, sonuca odaklanmış gibi görünen çocuk için oyun isteği, bu süreçte yaşananların tekrar edilme isteminden kaynaklanır. Sürecin yoğunluğu oyunlardaki tekrarları da doğrudan etkilemektedir. Amaç oyunu kazanmak ya da birinci olmak olsa da çocuğun bu süreçte kazandıkları önemlidir.

- **Oyunda her şey mümkündür:** Gerçek ya da gerçek dışı diye bir ayırım yapılamaz. Çocuğun içinde bulunduğu ruh hali önemlidir ve her an her şey olabilir. Oyunda olaylar her zaman mantıklı bir sıra izlemez, geri dönüşler de olabilir. Oyunun nasıl gelişeceği ve nasıl sonuçlanacağı da önceden belli değildir.

- **Oyun evrenseldir:** Farklı kültürlerden gelen ve farklı dilleri konuşan tüm çocukların ortak özellikleri oyundur. Dünyanın neresine gidersek gidelim, tüm dünya çocukları oyunlar oynamışlardır ve gelecekte de oynayacaklardır.

- **Oyun çok dinamik bir olgudur:** Oyunda aktif katılım şarttır. Oyun, her zaman beynin ilgisini çeken ve işlevini uyarıcı bir araçtır. Çocuklar oyuna fiziksel olarak katıldıklarında hem zihinsel hem de duygusal olarak kendilerini kaptırırlar ve tüm yaşamsal mekanizmalarını harekete geçirirler. Oyun, deney ve araştırma içerir, bazı hallerde ise çok yoğun dikkat gerektirir. Oyuna dışarıdan herhangi bir müdahale geldiğinde doğaçlama süreç kesintiye uğrar.

- **Oyun oynanan ortam (mekan), oyunun kalitesini ve seviyesini belirler:** Oyunu bire bir etkileyen en önemli faktör mekandır, yani oyunun oynandığı ortamdır.

Oyunun açık havada ya da sınıfta oynanması, geniş alana ihtiyaç duyulup duyulmaması, malzeme kullanımına elverişli olup olması gibi pek çok konu mekan özellikleriyle ilgilidir. Ayrıca oyunda kullanılan araç-gereçler, oyuna katılanlar ve davranışlarının da oyunda etkili olduğu unutulmamalıdır.

- **Oyunda taklitlere yer verilir:** Çocuk oyunlarında taklide yer verir. Bu gerçek hayatın tam bir taklidi değildir; çocuğun hayallerinin yansımasıdır. Çocuğun yaratma ortamı olan oyun, gerçek dünya ile hayal dünyası arasında bir köprüdür.

- **Oyun, çatışmadan özgür bir ortam teşkil eder:** Oyunun, oyunu oynayanlar üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Çocuk oyunda güvencedir. Bu durum onun motivasyonunu ve oyun üzerinde odaklaşmasını sağlar. Oyun, grubun kontrolden çıkmasına sebep olmaktan çok, onları oyalayıcı ve eğlendirici özellikler taşır.

- **Oyun, farklı ilişkilerle sosyal kaynaşmayı sağlar:** Oyun, çocukların en doğal anlaşma ortamıdır. Bir araya gelen çocuklar daha birbirlerinin ismini öğrenmeden oynamaya başlarlar. Çünkü oyun onların ortak dilidir. Çocuğun toplumsal bir varlık olarak gelişmesini sağlayan en doğal ortam oyun ortamıdır. Oyun, çocuğun iç dünyasını dıştaki sosyal dünya ile birleştirmesine yardım eder ve düzenli gelişim aşamaları gösterir. Çocuk oyunda diğer bireylerle birlikte çalışmaya ve süreci paylaşmaya açıktır.

- **Oyun, eğlencelidir ve haz verir:** Çocuk yaptığı işten, etkinlikten haz alır ve bunu sıkça tekrar eder. Çocuğun oyunda yer alması için herhangi bir zorunluluğu yoktur. Oyun bu özelliğini kaybettiği anda çekici ve keyif vermekten çıkar.

- **Oyun tekrarlanabilme özelliğine sahiptir:** Her oyunun oynanıp bittikten sonra bir başka zamanda tekrar oynanabilme özelliği vardır. Bu açıdan tekrarlanabilme özelliğine sahip olan oyun, aynı zamanda oyun içinde oyuncu değişikliği ile de devam ettirilebilir.

- **Oyunda çocuk kendi kendini yönetir:** Çocuklar oyun aktivitelerine kendi bildiklerini, anladıklarını katarlar ve aktiviteleri kendileri kontrol ederler.

- **Oyun ile Kültür arasında bir bağ vardır:** Oyun biçiminde doğan kültür, başlangıçtan beri oynanan bir araç görünümündedir. Aynı kültür dairesindeki topluluk, oynadığı oyunlarla, oyuncaklarıyla hayatı ve dünyayı yorumlama biçimini ifade eder. Kültür oyuna bağlı unsurları yavaş yavaş arka plana iter. O, ne oyun olarak vardır ne de oyundan doğmaktadır, oyunun bizzat içindedir.

- **Oyunun çocuk için eğitici-öğretici bir işlevi vardır:** Oyun, çocuğun duyduklarını, gördüklerini sınavı denelediği, öğrendiklerini pekiştirme imkanı bulduğu en doğal öğrenme ortamıdır. Çocuğun oyun içinde sergilediği davranışlar aile içinde aldığı eğitimi yansıtır ki özellikle de kişilik gelişimi ve toplumsal kuralların öğrenilip benimsenmesinde oyunun rolü oldukça büyüktür.

- **Oyunun bir diğer temel özelliği de gerilimdir:** Oyunlardaki gerilim; belirsizlik ve şans unsurları olarak ifade edilmektedir. Gerilim oyunların en gizemli ve önemli kısmıdır. Çünkü oyunda oyuncunun gücü ve şansı sınanmaktadır. Bunun sonucunda da belli bir çaba karşılığında başarıma zorunluluğu vardır. Başarının sonucunda da oyundan alınan zevk vardır. İşte bu unsurların tamamı oyuna gerilim özelliği

kazandırmaktadır. Eğer bir oyunda heyecan ve gerilim yoksa oyun ya gerçekleşmez ya da sürdürülmez (Engin, Seven ve Turhan, 2004; Erşan, 2006; Gazezoğlu, 2007; Kayar, 2008; MEB, 2007b; Özdemir, 2006; Özdoğan, 2000; Özhan, 1997; Sevinç, 2004).

Tamer (1990)'e göre oyunla ilgili yapılan birçok tanımdan, birçok araştırmadan ve birçok konudan hareketle; oyunun çok boyutlu olduğu ve farklı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. UNESCO'nun bir yayınında oyunun özellikleri şu şekilde belirtilmektedir:

- Oyunda katılım özgürlüğü vardır. Oyuncular hiçbir zaman oyuna katılmaya ya da oyunu sürdürmeye zorlanamazlar. Bu kararlar tümüyle çocuk tarafından verilir.
- Oyun daha önceden kararlaştırılmış, sınıflandırılmış yer ve zaman içerisinde oynanır.
- Oyun içinde bir gelişme olması ya da sonuca ulaşılması söz konusu değildir.
- Oyun sonunda herhangi maddi bir kazanç yoktur.
- Oyun belirli kurallara sahiptir; ancak bu kurallarda duruma göre değişiklikler yapılabilir.
- Oyun hayali bir niteliğe sahiptir. Yani oyun, çocuklar için gerçek yaşamdan farklı bir ortamdır (Gazezoğlu, 2007).

KAYNAKÇA

Engin, O., Seven, M. A. ve Turhan, V. N. (2004). Oyunların öğrenmedeki yeri ve önemi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4 (2), 109-120.

Erşan, Ş. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş grubundaki çocukların oyun ve çalışma (iş) ile ilgili algılarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gazetoğlu, Ö. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarına özbakım becerilerinin kazandırılmasında oyun yoluyla öğretimin etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kayar, P. (2008). Van'ın geleneksel çocuk oyunları ve bunların eğitsel yönden incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2007b). Oyun Etkinliği-I. Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi. Ankara.

Özdemir, N. (2006). Türk Çocuk Oyunları. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özdoğan, B. (2000). Çocuk ve Oyun (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Özhan, M. (1997). Türkiye'de Çocuk Oyunları Kültürü. Ankara: Feryal Matbaası.

Sevinç, M. (2004). Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.